



# Likhetsteorin

En teoretisk utveckling av Collins interaktionsritualer

---

Similarity Theory:  
A Theoretical Development of Collins' Interaction Rituals

---

Olov Aronson

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

---

Sociologi III

---

VT 2014

---

15 hp

---

Handledare: Markus Arvidson

---

Examinator: Anna-Lena Haraldsson

---



## Sammanfattning

Uppsatsen utgår från upptäckten av ett mönster i Collins teori om interaktionsritualer. Mönstret består i att flera av idéerna och begreppen som används i Collins teori kan förstås som upplevelser av likhet mellan de samspelande individerna. Baserat på upptäckten av detta mönster formuleras uppsatsens syfte. Syftet är att utveckla grunddragen till en ny teori om interaktionsritualer som förklarar interaktionsritualer utifrån individers upplevelser av likhet. För att uppfylla syftet diskuteras fyra aspekter av interaktionsritualer. I anslutning till den första aspekten presenteras en förklaring till varför individer som upplever likhet ger varandra stöd i sina interaktionsritualer. I diskussionen kring den andra aspekten presenteras begreppet *likhetens upprymdhet*, som visar hur individers upplevelse av likhet är avgörande för interaktionsritualers genererande av emotionell energi. Genom den tredje aspekten framställs en komplett beskrivning av *likhetsteorin*, som förklarar interaktionsritualer utifrån individers upplevelse av likhet. Slutligen, i diskussionen kring den fjärde aspekten av interaktionsritualer, prövas likhetsteorin mot empiriska studier. I uppsatsens avslutande avsnitt framhävs hur likhetsteorin ger viktiga bidrag till förståelsen av interaktionsritualer och förslag på vidare forskning presenteras.

Nyckelord: interaktionsritualer, likhet, Collins, teori

## Abstract

The subject of the thesis originates in the discovery of a pattern in Collins' theory of interaction rituals. The pattern indicates that several important ideas and concepts in Collins' theory can be conceived as individuals' experiences of similarity. Based upon the discovery of this pattern, the aim of the thesis is to develop the basic features of a new theory that explains interaction rituals by centering upon individuals' experiences of similarity. In order to accomplish the aim, the essay discusses four aspects of interaction rituals. In connection to the first aspect, an explanation is presented that reveals why individuals who experience similarity give each other support in their interaction rituals. Discussing the second aspect, the concept of *effervescence of similarity* is presented, which explains why experiences of similarity are crucial for generating emotional energy in interaction rituals. When developing the third aspect, a complete description of *similarity theory* is presented. Similarity theory explains interaction rituals by referring to individuals' experiences of similarity. Finally, in the discussion of the fourth aspect, similarity theory is tested against empirical research. The concluding sections argue for ways in which similarity theory may contribute considerably to the understanding of interaction rituals. Also, suggestions for further research are presented.

Keywords: interaction rituals, similarity, Collins, theory

# Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	3
Uppsatsens disposition	4
<hr/>	
Teoretisk bakgrund	5
Collins teori om interaktionsritualer	5
Utvecklingar av Collins teori	6
<hr/>	
Metod	9
Swedbergs metod för teorigenerering	9
Genomförande	10
Genomförandets tillförlitlighet	12
<hr/>	
Likhets teorin	14
Första aspekten: Gemensamma måluppfyllelser	14
Andra aspekten: Likhetens upprymdhet	15
Tredje aspekten: En komplett beskrivning av likhets teorin	17
Fjärde aspekten: Prövning av likhets teorin	21
Sammanfattning och uppfyllande av syftet	25
<hr/>	
Likhets teoriens bidrag	27
Likhets teorin förklarar genererandet av emotionell energi	27
Likhets teorin förklarar interaktionsritualers utformning	28
Likhets teorin förklarar när interaktionsritualer inleds	28
<hr/>	
Avslutning	30
Undantag från likhets teorin	30
Olika kategorier av likhet har olika relevans	30
Förslag på ytterligare forskning	32
Hur generaliserbar är likhets teorin?	32
<hr/>	
Referenser	34



# Inledning

I denna uppsats kommer jag att utveckla grunddragen till en ny teori som förklarar individers interaktionsritualer utifrån individernas upplevda likhet<sup>1</sup> med varandra. Den nya teorin kommer att refereras till som *likhets teorin*. Syftet med framförliggande inledning är därför att visa bakgrunden till varför jag kommer att utveckla en ny interaktionsteori som utgår från individers upplevda likhet. Min föreställning om en sådan teori har sin bakgrund i en upptäckt jag gjorde när jag studerade Collins (2004) teori om interaktionsritualer.

Collins (2004) är en uppmärksammas forskare som hävdar att alla människors sociala handlingar utgörs av interaktionsritualer. Till stöd för detta påstående utgår Collins dels från Goffmans uppfattning att människor genomför ritualer i sitt vardagliga samspel (Persson, 2012), men i huvudsak baserar Collins sin teori på Durkheims (1912/2008) föreställningar om *riten*. Durkheim (1912/2008) menar att individer genomför riter när de faller in i ett gemensamt beteendemönster och uppmärksammar samma heliga symbol. Enligt Durkheim leder dessa riter fram till en *kollektiv upprymdhet* (*collective effervescence*), i vilken individerna upplever euforiska känslor av styrka och självförtroende.

Collins (2004) vidareutvecklar Durkheims (1912/2008) föreställningar om riter på så vis att Collins beskriver flera olika typer av interaktionsritualer som kan särskiljas utifrån de deltagande individernas makt och positioner i relation till den gemensamma uppmärksamheten. Emellertid framställer Collins särskilt en teori om interaktionsritualer som han, i enighet med Durkheim, tycks anse är en grundläggande teori för alla olika typer av interaktionsritualer. I denna grundläggande teori finns det enligt Collins fyra kriterier som måste uppfyllas för att två eller fler individer ska kunna genomföra en interaktionsritual:

1. Individerna befinner sig i varandras fysiska närhet.
2. Individerna upplever sig vara avgränsade från utomstående.
3. Individerna har ett gemensamt uppmärksamhetsfokus.
4. Individerna har gemensamma känslöstämningar.

---

<sup>1</sup> Jag utgår från en bred definition av *likhet* och menar att alla upptänkliga attribut som två eller flera individer delar utgör en form av likhet. I uppsatsens avslutande avsnitt, under rubriken "Olika kategorier av likhet har olika relevans", kommer jag emellertid att diskutera vilka upplevelser av likhet som har störst relevans för den teori som utvecklas i uppsatsen.

Min föreställning om en teori om interaktionsritualer som utgår från individers upplevda likhet, baseras på denna teori som Collins (2004) har utvecklat. Vid ett tillfälle, när jag studerade Collins teori, upptäckte jag nämligen ett mönster. *Jag lade märke till att ett flertal av de centrala idéer och begrepp som Collins använder för att konstruera sin teori, kan ses som uttryck för de interagerande individernas upplevda likhet.* Exempelvis kan alla Collins fyra förutsättningar för interaktionsritualer beskrivas som olika upplevelser av likhet:

1. Individerna som är i varandras fysiska närhet upplever likhet i fråga om var de befinner sig.
2. Individerna som är avgränsade från utomstående upplever likhet i fråga om sin grupptillhörighet.
3. Individerna som har ett gemensamt uppmärksamhetsfokus upplever likhet i sin uppmärksamhet.
4. Individerna som delar känslöstämningar upplever likhet i fråga om sina känslöstämningar.

Att flera viktiga idéer i Collins (2004) teori på ett sådant sätt kan reduceras till olika former av upplevd likhet, väckte mitt intresse. Jag valde därför att söka efter empiriska studier som kunde visa om individers upplevda likhet i social interaktion hade undersökts i tidigare forskning. Efter ett antal sökningar efter vetenskapliga artiklar, fann jag ett flertal studier som visade på tydliga samband mellan individers upplevda likhet och deras sociala interaktioner. Studierna visade att individer som upplever likhet med varandra gillar varandra mer (Montoya, Horton & Kirchner, 2008; Newcomb, 1956) och ger varandra mer stöd i sina interaktioner (Tajfel & Turner, 1979<sup>2</sup>; Turner, 1975<sup>1</sup>; Westmaas & Silver, 2006). Dessutom visade ett antal studier att interagerande individer härmar varandra, och försöker uppnå lika beteenden, för att skapa goda relationer till varandra (Cheng & Chartrand, 2003; Lakin & Chartrand, 2003; Lakin, Jefferis, Cheng, & Chartrand, 2003; Stel & Vonk, 2010).

Sammantaget upptäckte jag därmed att viktiga idéer i Collins (2004) teori om interaktionsritualer kan uttryckas som upplevelser av likhet mellan individer, och jag fann tidigare empiriska studier som visade att upplevd likhet är av stor betydelse för sociala interaktioner. Jag såg det därför som rimligt att förmoda att individers upplevelse av likhet har stor betydelse för de interaktionsritualer som Collins beskriver.

Det kvarstod emellertid ett problem, då det inte existerade någon teori som kunde förklara interaktionsritualer utifrån individers upplevelse av likhet. Med andra ord framstod det

---

<sup>2</sup> Både Tajfel och Turner (1979) och Turner (1975) hävdar att gemensamma gruppmedlemskap, snarare än likhet, avgör individers stöd till varandra i interaktion. Emellertid kan gemensamma gruppmedlemskap uppfattas vara en form av *upplevd* likhet, och således kan studierna av Tajfel och Turner (1979) och Turner (1975) anses underbygga slutsatsen att individer som upplever likhet stödjer varandra.



som tydligt att individers upplevelse av likhet hade betydelse för interaktionsritualer, men det fanns ingen teori som förklarade *hur* eller *varför*. Det är med bakgrund i detta problem som jag kommer att ägna framförliggande uppsats åt att utveckla en ny teori som förklarar interaktionsritualer utifrån individers upplevda likhet med varandra.

## Syfte

Syftet med uppsatsen är att utveckla grunddragen<sup>3</sup> till en ny teori om interaktionsritualer. Den nya teorin ska baseras på Collins (2004) teori och den ska förklara interaktionsritualer utifrån individers upplevda likhet med varandra. Den nya teorin ska benämnas *likhetsteorin*.

För att uppnå syftet kommer uppsatsen att diskutera fyra aspekter av interaktionsritualer. Genom de fyra aspekterna kommer väsentliga begrepp att definieras, varefter likhetsteorin kommer att beskrivas och prövas.

1. Den första aspekten som kommer diskuteras fokuserar på ett särskilt fenomen i interaktionsritualer. Aspekten fokuserar på att individer som upplever likhet med varandra ger varandra mer stöd i sina interaktionsritualer än individer som inte upplever likhet (Rushton, 1998; Tajfel & Turner, 1979<sup>4</sup>; Turner, 1975<sup>2</sup>; Westmaas & Silver, 2006). Detta är ett fenomen som behöver förklaras.
2. Även den andra aspekten fokuserar på ett särskilt fenomen i interaktionsritualer, då den andra aspekten uppmärksammar att interaktionsritualer genererar emotionell energi när de uppfyller särskilda kriterier. I uppsatsens inledning framgick det att Collins (2004) fyra kriterier för genomförandet av en interaktionsritual kan förstås som fyra upplevelser av likhet mellan de interagerande individerna. Utifrån den andra aspekten framgår det således att det behövs en förklaring till varför upplevd likhet mellan individer har betydelse för individernas genererande av emotionell energi.
3. Den tredje aspekten av interaktionsritualer är en helhetsaspekt, som eftersträvar att överblicka hela interaktionsritualer. Uppsatsen behöver presentera en komplett beskrivning av likhetsteorin, eftersom hela interaktionsritualer då kan överblickas och förklaras utifrån individers upplevelser av likhet med varandra.

---

<sup>3</sup> Det utgör ett alltför stort arbete för denna uppsats att utveckla en ny teori som i hög grad är ”slutförd i en teoretiskt sammanhållen form” (Eriksson, 2007, s. 16). Således är syftet enbart att utveckla *grunddragen* till en ny teori.

<sup>4</sup> Se kommentarer till fotnot 1.

4. Den fjärde aspekten är en kritisk och granskande aspekt. Den fjärde aspekten ställer sig frågande till om likhetsteorin stämmer överens med, och kan tillämpas på, empiriska studier. Således innebär fjärde aspekten att likhetsteorin behöver prövas mot empiriska material.

## Uppsatsens disposition

På grund av att föreliggande uppsats diskuterar ett teoretiskt problem är det missvisande att tillämpa den rubriksättning som är typisk för empiriska undersökningar. Uppsatsen kommer därför att utgå från en delvis unik rubriksättning, som syftar till att stegvis presentera, pröva och värdera likhetsteorin.

Först kommer Collins (2004) teori och tidigare forskning kring denna teori att presenteras under rubriken ”Teoretisk bakgrund”. Därefter kommer metoden bakom uppsatsarbetet att skildras under rubriken ”Metod”.

Efter dessa första delar följer ett större avsnitt med rubriken ”Likhets teorin”. Detta avsnitt kommer att diskutera de fyra aspekterna av interaktionsritualer som beskrevs i anknytning till uppsatsens syfte. I diskussionerna kring de två första aspekterna kommer centrala begrepp att presenteras, genom den tredje aspekten kommer grunddragen till likhetsteorin att presenteras och utifrån den fjärde aspekten kommer likhetsteorin att prövas mot empiriska material.

Mot slutet av uppsatsen kommer det analytiska värdet av likhetsteorin att bestyrkas under rubriken ”Likhets teorins bidrag”. Sist av allt kommer undantag från likhetsteorin, relevansen hos olika kategorier av likhet, förslag på vidare forskning och frågan om generaliserbarhet att diskuteras under rubriken ”Avslutning”.

# Teoretisk bakgrund

## Collins teori om interaktionsritualer

Uppsatsens teoretiska bakgrund utgörs i huvudsak av Collins (2004) teori om interaktionsritualer. Uppsatsen kommer nämligen utgå från Collins teori vid utvecklingen av likhetsteorin. Delar av Collins (2004) teori har redan beskrivits i uppsatsens inledning, där det har nämnts att Collins vill beskriva alla mänskliga samspel som *interaktionsritualer* och att Collins ställer upp fyra kriterier för genomförandet av en interaktionsritual. Till detta menar Collins att det finns fyra effekter som blir resultatet av en interaktionsritual, och Collins grundläggande teori om interaktionsritualer kan således sammanfattas med hjälp av figur 1, nedan:

### Kriterier för att inleda en interaktionsritual

1. Två eller fler individer befinner sig i varandras fysiska närhet.
2. Individerna upplever att det finns en tydlig avgränsning mellan dem själva och utomstående.
3. Individerna upplever ett gemensamt uppmärksamhetsfokus på en särskild aktivitet eller ett särskilt objekt.
4. Individerna uppfattar att de har gemensamma känslöstämningar.

### Effekter av en interaktionsritual

1. De deltagande individerna upplever tillhörighet och solidaritet.
2. Individerna får *emotionell energi*, som kortfattat utgörs av emotionerna välmående, självförtroende och initiativrikhet.
3. Individerna bildar gemensamma grupsymboler.
4. Individerna upplever sig vara moraliskt rättfärdiga då de företräder gruppen.

Figur 1. Kriterierna för, och effekterna av, Collins (2004) grundläggande interaktionsritualer.

Förutom dessa kriterier och effekter av interaktionsritualer, finns det ytterligare ett antal centrala begrepp i Collins (2004) teori som behöver förklaras. För det första hävdar Collins att individer måste samspela *rytmiskt* – med samstämmighet och synkronisering – för att kunna uppnå det gemensamma fokus och de gemensamma känslöstämningar som krävs för att genomföra en interaktionsritual. Collins förklarar att individens samspel med en gemensam rytm leder till en

*emotionell medryckning (emotional entrainment)* mellan individerna, vilken gör att individerna upplever samma emotioner.

För det andra instämmer Collins (2004) i Durkheims (1912/2008) uppfattning att individer upplever *kollektiv upprymdhet* när individerna når höjdpunkten av sitt samspel. Genom sin kollektiva upprymdhet anser Collins att de interagerande individerna får sin starkaste upplevelse av de fyra positiva effekterna av sin interaktionsritual.

Ett tredje framträdande begrepp i Collins (2004) teori är begreppet *symbol*. Collins menar att individer skapar gemensamma symboler genom sina interaktionsritualer och Collins hävdar att dessa symboler hjälper individerna att vidmakthålla de fyra positiva effekterna av sina interaktionsritualer efter att interaktionsritualerna har slutförts.

För det fjärde lägger Collins (2004) mycket stor vikt vid begreppet *emotionell energi*, som i figur 1 beskrevs som en effekt av interaktionsritualer. Enligt Collins utgörs emotionell energi inte enbart av positiva, stärkande emotioner, utan emotionell energi är den ultimata drivkraften bakom alla mänskliga handlingar. Orsaken till att individer deltar i interaktionsritualer är därmed, menar Collins, att individer eftersträvar att få höjd emotionell energi.

I en tidigare bok teoretiserar Collins (Collins & Sanderson, 1975/2009) även kring att människor styrs av omedvetna känslor snarare än rationella beslut, och således kan det förmodas att Collins uppfattar människors sökande efter emotionell energi som omedvetet. I sin tidigare bok skriver Collins att mänskligt beslutsfattande "... inte behöver inkludera medvetna beräkningar utan snarare en grundläggande förmåga att känna sig fram mot sådant som ger störst omedelbar tillfredsställelse, likt blommor som vänder sig mot ljuset." (Collins & Sanderson, 1975/2009, s. 22, fri översättning) Denna uppfattning hos Collins – att individers beteenden styrs av omedvetna emotioner snarare än av medvetna tankar – har förmått mig att i denna uppsats beskriva individer som omedvetna om sina strävanden efter emotionell energi.

Denna uppsats kommer att använda Collins (2004) teori som en mall då likhetsteorin kommer att utvecklas. Således utgår delmomenten i likhetsteorin – som förklarar interaktionsritualer utifrån individers upplevda likhet – från kriterierna, effekterna och begreppen i Collins teori.

## Utvecklingar av Collins teori

Likhetsteorin bör ses mot bakgrund av ett mindre antal tidigare studier som har uppmärksammat att individers upplevda likhet har betydelse vid genomförandet av Collins (2004) interaktionsritualer. Dessa tidigare studier behöver kortfattat diskuteras.

Ett första exempel på tidigare forskning som har uppmärksammat hur individers upplevelse av likhet har betydelse för deras interaktionsritualer, är en studie av Summers-Effler (2002). Summers-Effler utgår från Collins (2004) teori om interaktionsritualer då hon visar hur feministiska kvinnor använder sig av en upplevelse av likhet inom gruppen – en *kollektiv identitet* – för att genomföra framgångsrika interaktionsritualer och generera emotionell energi. Utifrån följande citat framgår Summers-Efflers synsätt att individer behöver en kollektiv identitet för att kunna generera emotionell energi:

“Once formed, collective identity can be used as a tool to recreate solidarity and emotional energy in ritual.” (Summers-Effler, 2002, s. 50)

“Solidarity among similarly positioned individuals offers emotional energy while ending the energy drain of managing deviant emotions.” (Summers-Effler, 2002, s. 55)

Dessutom framstår det som att Summers-Effler (2002) anser att kvinnornas upplevelse av likhet ger kvinnorna gemensamma målsättningar och därmed naturliga anledningar att stödja varandra. Detta synsätt hos Summers-Efflers framgår delvis av följande citat:

“By accurately assessing their individual powerlessness, women can come to see other women as political and emotional allies.” (Summers-Effler, 2002, s. 50)

“...one will continue to seek out the company of the group with whom one shares collective identity. The feminist below describes the importance of continued contact with other feminists:

“I do seek out women-centric social activities, and while I say social activities they are often very political. Right now I work with five women and I find that very supportive.” (Summers-Effler, 2002, s. 52)

Förutom Summers-Effler (2002), framstår det som att Maloney (2013) ger starkt stöd åt tanken att individers upplevelser av likhet har avgörande betydelse för deras interaktionsritualer. Maloney utgår från Collins (2004) teori om interaktionsritualer då hon undersöker de webbaserade samspelen mellan *pro-anas*. *Pro-anas* är en benämning på anorektiker som anser att anorexi inte bör klassas som en sjukdom, utan snarare som ett medvetet, ärofyllt val. Något som tydligt framgår av Maloneys (2013) studie är att de *pro-anas* hon studerar upplever stor likhet med andra *pro-anas*, och denna likhetsupplevelse tycks utgöra en viktig orsak till att *pro-anas* kan genomföra framgångsrika interaktionsritualer med varandra. Att en upplevelse av likhet har avgörande

betydelse för *pro-anas* interaktionsritualer framkommer i citatet nedan, som skildrar den oerhörda glädje som *pro-anas* erfar då de samspelar och upplever likhet:

“The euphoria that comes from a functional and purposeful interaction with like-minded people becomes addictive and necessary for continuation within the network for the users – both for *pro-anas* and for other individuals who engage in other online networks. The emotions of feeling ‘understood’ and among similar peers are key in attracting users to these sites...” (Maloney, 2013, s. 121)

Även Rossner (2011) antyder visst stöd för uppfattningen att individers upplevelser av likhet har betydelse för deras interaktionsritualer. Rossner använder Collins (2004) teori om interaktionsritualer för att analysera samspelet mellan en åtalad rånare och hans offer under en så kallad *medling*, där rånaren och hans flickvän har möjligheten att försonas med offret och hennes make innan rånaren får sin dom. Genom följande citat antyder Rossner (2011) att upplevelsen av likhet mellan offret och rånarens flickvän har stor betydelse för deras interaktionsritual:

“Not only is their conversation full of appropriate turn-taking conventions and back channel cues, but they are also relating to each other as mothers with similar identities. They experience a moment in which they share the same priorities.” (p. 113)

Slutligen är det även möjligt att studier av Heider och Warner (2010) och Wettergren (2009) visar visst stöd för uppfattningen att individers upplevelse av likhet har avgörande betydelse för Collins (2004) interaktionsritualer. Heider och Warner (2010) visar i sin undersökning att individer som sjunger i kör kan få en ny gemensam identitet – en ny upplevelse av likhet – som är central i genererandet av emotionell energi. Wettergren (2009) visar på liknande sätt att aktivister som agiterar mot det kapitalistiska samhället med hjälp av humor, behöver uppleva viss likhet med varandra och sin publik för att kunna generera tillräckligt med emotionell energi för att genomföra sina aktioner.

Sammantaget kan det därmed sägas att ett flertal tidigare studier har uppmärksammat sambandet mellan individers upplevelser av likhet och deras interaktionsritualer, men ingen av dessa tidigare studier har framhävt att Collins teori om interaktionsritualer i sin helhet kan omtolkas utifrån individers upplevda likhet. Föreliggande uppsats kommer att presentera den första teori som kan förklara hela interaktionsritualer utifrån individers upplevelser av likhet, och således har uppsatsen potentialen att sammanlänka och förklara resultaten i de tidigare studier som har diskuterats i detta avsnitt.

## Metod

Då syftet med uppsatsen är att skapa grunddragen till en ny teori valde jag att arbeta med en metod som Swedberg (2011) har utvecklat specifikt för detta ändamål. Till skillnad från traditionella metoder beskriver Swedbergs metod explicit hur forskaren kan och bör generera teori i en särskild *förstudie*, vilket kommer att beskrivas nedan. Jag ansåg att Swedbergs metod var särskilt lämpad för mitt arbete, eftersom Swedbergs metod gav mig redskap som jag behövde för att utveckla likhetsteorin och uppfylla syftet med uppsatsen.

### Swedbergs metod för teorigenerering

Swedberg (2011) menar att ett teorigenererande arbete bör inledas med en *förstudie (prestudy)*, i vilken den teoretiserande processen äger rum. I en förstudie hävdar Swedberg att forskaren måste tillåtas vara "ovetenskaplig" i den mening att ingen strikt, förutbestämd metod behöver tillämpas. Snarare än att vara strikt metodisk, anser Swedberg att forskaren behöver vara kreativ och vägledas av sin intuition för att kunna generera ny, värdefull teori.

Förstudien utgörs enligt Swedberg (2011) av fyra olika delsteg som leder fram till att en ny teori utvecklas. Det första steget i en förstudie är att forskaren observerar och förkovrar sig i en stor mängd empiriska material för att upptäcka något nytt fenomen eller dra en ny slutsats. Det andra steget är att forskaren formulerar och definierar grundläggande teoretiska begrepp. Det tredje steget är att forskaren sammanlänkar de teoretiska begreppen, och det fjärde steget är att forskaren sammanställer en komplett, förklarande teori.

Vidare menar Swedberg (2011) att *abduktion* har central betydelse för det teorigenererande arbetet i alla delstegen i förstudien. Genom abduktion formulerar en forskare gissningar som kan förklara konstaterade fenomen och således kan abduktion användas både för att finna teoretiska förklaringar till konstaterad empiri och för att finna förklarande sammankopplingar av utarbetade teoretiska begrepp. Swedbergs betoning av det abduktiva förfarandet vid teorigenerering får medhåll av Timmermans och Tavory (2012), som menar att abduktionsprocessen är central för all teorigenererande forskning.

Efter förstudien menar Swedberg (2011) att ett tydligt åtskiljt andra forskningsmoment följer, som Swedberg benämner *den prövande kontexten (the context of justification)*. Swedberg hävdar att den prövande kontexten utgör det delmoment då forskaren undersöker om teorin som har utvecklats i förstudien stämmer överens med empiriska resultat. Enligt Swedberg är det först i

den prövande kontexten som forskaren måste gå vetenskapligt tillväga och genomföra sin undersökning med en förutbestämd metod och ett tydligt definierat urval. Den prövande kontexten som Swedberg beskriver utgörs i huvudsak av en traditionell empirisk undersökning i vilken en hypotes – en hypotes om att en ny teori är korrekt – prövas.

## Genomförande

I mitt forskningsarbete inför denna uppsats har jag genomfört en sådan förstudie som Swedberg beskriver, med ett fåtal personliga justeringar. Jag inledde mitt arbete efter att jag hade observerat ett mönster med upplevd likhet i Collins (2004) teori – såsom detta beskrevs i uppsatsens inledning – och således utgick mitt arbete från en observation av ett teoretiskt material, snarare än av ett empiriskt.

Efter att jag hade funnit mönstret med upplevd likhet i Collins teori gick jag vidare genom att läsa in mig på en stor mängd tidigare forskning, med syftet att finna ytterligare observationer som kunde utveckla min förståelse kring detta mönster. Jag använde inga urvalskriterier när jag sökte efter tidigare forskning i min förstudie, utan istället letade jag intuitivt efter nya studier utifrån de studier jag just hade läst, i enlighet med Swedbergs betoning av intuition och frihet i den teoretiserande processen. Jag fann den tidigare forskningen genom att använda internetbaserade söktjänster och genom att följa referenser som tycktes intressanta i de studier jag läste.

I figur 2 nedan framgår en grov innehållskategorisering av studierna jag läste i min förstudie och i vilken grad de olika studierna gav mig inspiration i mitt teorigererande arbete. Innehållskategoriseringen är uppdelad kolumnvis, medan graden av inspiration som studierna gav är uppdelad radvis.

Då utrymmet i denna uppsats är begränsat kommer emellertid inte alla studier som nämns i figur 2 att diskuteras explicit senare i uppsatsen. Enbart tre av studierna nedan i figur 2 – studierna av Erickson och Shultz (1982), Lindgren (1992) och Tajfel och Turner (1979) – kommer att ges större utrymme senare i uppsatsen.



	<b>Studier av härmning i social interaktion</b>	<b>Studier som framhäver individers attraktion till eller favorisering av egengruppen</b>	<b>Teoretiska studier som behandlar likhet och social interaktion</b>
<b>Mycket viktig inspiration</b>	Guéguen & Martin (2009); Lakin & Chartrand (2003); Stel & Vonk (2010)	Erickson & Shultz (1982); Lindgren (1992); Tajfel och Turner (1979)	Ruston (1998)
<b>Mindre viktig inspiration</b>	Chartrand & Bargh (1999); Cheng & Chartrand (2003); LaFrance (1979); Lakin, Jefferis, Cheng & Chartrand (2003); Yabar, Johnston, Miles och Peace (2006).	Berdahl (2007); Clark & Maass (1988); Feldman, Ullman & Dunkel-Schetter (1998); Hunt & Gonsalkorale (2014); Maass, Cadinu, Guarnieri & Grasselli (2003); Montoya, Horton & Kirchner (2008); Newcomb (1956); Shaver (1970); Turner (1975)	Flashman & Gambetta (2014); Hatfield, Cacioppo & Rapson (1993)

**Figur 2. Schematisk beskrivning av de inspirerande studier som lästes i uppsatsens förstudie.**

När jag läste in mig på den tidigare forskningen i min förstudie, som beskrivs i figur 2, förde jag noggranna anteckningar över både det jag läste och mina egna teoretiska reflektioner, i enlighet med vad Corbin och Strauss (2008) föreslår. I mina anteckningar namngav jag förklarande begrepp, vars existens jag hade gissat mig till genom en abduktiv process. Sedan utvecklade och sammanlänkade jag de begrepp som var mest relevanta för det mönster jag hade upptäckt i Collins (2004) teori, om upplevd likhet i interaktionsritualer. De teoretiska begrepp jag utvecklade och sammanlänkade lade grunden till de två första aspekterna av interaktionsritualer som kommer att behandlas i denna uppsats.

Det sista jag gjorde i min förstudie var att sammanställa mina begrepp till likhetsteorin, som förklarar interaktionsritualer utifrån individers upplevda likhet med varandra. Denna teori kommer jag att beskriva senare i uppsatsen, i anslutning till diskussionen kring uppsatsens tredje aspekt av interaktionsritualer.

Mitt arbete bakom formulerandet av likhetsteorin följde på så vis de fyra delstegen i en förstudie som Swedberg (2011) föreslår. I enligt med Swedbergs första delsteg studerade jag

inledningsvis en stor mängd tidigare forskning som gav mig inspiration till egna upptäckter och slutsatser. Därefter utvecklade och sammanlänkade jag olika teoretiska begrepp så som detta beskrivs i Swedbergs andra och tredje delsteg. Slutligen formulerade jag en komplett teori i enlighet med Swedbergs fjärde steg i en förstudie.

Efter att jag hade färdigställt min förstudie gick jag vidare till den prövande kontexten, som Swedberg (2011) beskriver i sin metod. Genom den prövande kontexten eftersträvade jag att undersöka om likhetsteorin stämmer överens med empirisk forskning.

Då jag inte hade tillräckligt med tid eller resurser för att kunna genomföra omfattande undersökningar på egen hand, valde jag att pröva likhetsteorin mot tidigare empiriska studier som hade genomförts av andra forskare. Jag gjorde ett urval av vilka empiriska studier jag skulle använda mig av genom att tillämpa två kriterier. Det första kriteriet var att studierna skulle inkludera omfattande beskrivningar av interaktioner eller relationer mellan individer, och det andra kriteriet var att studierna uttryckligen skulle hänvisa till individers upplevda likheter eller gemensamma identiteter. Jag fann att två studier som jag hade läst i min förstudie uppfyllde dessa kriterier, nämligen Erickson och Shultz (1982) och Lindgren (1992). Genom att använda internetbaserade söktjänster fann jag även fem andra vetenskapliga artiklar som uppfyllde kriterierna. Dessa sistnämnda var Dagaz (2012); Neely et al. (2006); Sanchez, Chavez, Good och Wilton (2011); Ussher, Kirsten, Butow och Sandoval (2006); och Westmaas och Silver (2006).

Efter att jag hade gjort mitt urval av empiriska studier, kontrollerade jag om likhetsteorins antaganden stämde överens med studiernas resultat och kunde tolka och begripliggöra studierna. Resultatet av mina prövningar av likhetsteorin kommer att redovisas nedan, i diskussionen kring uppsatsens fjärde, prövande aspekt av interaktionsritualer.

## Genomförandets tillförlitlighet

Eftersom mitt arbete i förstudien enbart utvecklade teori utan att bestyrka korrektheten i denna teori, är det inte relevant att diskutera huruvida förstudien genomfördes på ett tillförlitligt vis. Förstudien genererade så att säga enbart ett förslag på teori, medan det faktiska vetenskapliga prövandet av denna teori genomfördes senare, i den prövande kontexten.

För den prövande kontexten är det däremot viktigt att utvärdera arbetets tillförlitlighet, eftersom tillförlitligheten i den prövande kontexten avgör i vilken grad uppsatsens resultat i sin helhet kan tilltros. En central fråga är om arbetet i den prövande kontexten – arbetet i vilket jag utvärderade om likhetsteorin stämmer överens med och kan begripliggöra tidigare studier av andra forskare – brister i tillförlitlighet på grund av subjektiviteten i mina bedömningar.

Jag anser att mitt arbete i den prövande kontexten bör vara någorlunda tillförlitligt, trots att det präglades av mina subjektiva bedömningar. Jag anser detta eftersom jag senare i uppsatsen, i diskussionen kring uppsatsens fjärde aspekt, tydligt kommer att redovisa vilka tidigare studier jag baserar mina slutsatser på och vad som har blivit resultatet av mina prövningar. Genom att jag tydligt redovisar de tidigare studierna och mina prövningar gör jag det möjligt för andra forskare att själva utvärdera huruvida studierna stämmer överens med likhetsteorin. Med andra ord anser jag att mitt resultat kommer att vara tillförlitligt på grund av transparensen i redovisningen.

Det är även min uppfattning att validiteten hos likhetsteorin är god. Likhetsteorin hade varit av låg validitet om något av begreppen i likhetsteorin hade varit långsökt och mer lämpligen hade utelämnats eller ersatts av ett annat begrepp. Det är emellertid min uppfattning att begreppen i likhetsteorin är de som bäst beskriver interaktionsritualers fortlöpande. Min uppfattning underbyggs av att utgångspunkten för denna uppsats är upptäckten av att interaktionsritualer mest lämpligen beskrivs utifrån individers upplevelser av *likhet* med varandra. Utifrån denna upptäckt kommer framförallt avsnitt i uppsatsen visa att begrepp baserade på individers upplevelser av likhet – begrepp som *gemensamma måluppfyllelser* och *likhetens upprymdhet* – korrekt beskriver olika fenomen i interaktionsritualer.

Slutligen bör det anses att reliabiliteten är god hos det empiriska material som har använts i studien. Då mitt empiriska material har utgjorts av en stor mängd studier genomförda av andra forskare – studier som ofta har accepterats och publicerats i vetenskapliga tidsskrifter – är det mycket osannolikt att slumpen har inverkat på urvalet på ett sådant vis att det sammantagna empiriska materialet har blivit missvisande.

Även likhetsteorins generaliserbarhet behöver diskuteras, men detta görs enklare efter att teorin i sin helhet har presenterats. Av denna anledning kommer en diskussion kring likhetsteorins generaliserbarhet att genomföras senare, i uppsatsens avslutande avsnitt, under rubriken ”Hur generaliserbar är likhetsteorin?”.

# Likhetssteorin

I detta avsnitt kommer jag att utveckla och pröva grunddragen till en ny teori om interaktionsritualer, som baseras på Collins teori och som utgår från individers upplevelse av likhet. Den nya teorin kommer att benämnas *likhetssteorin*. För att utveckla likhetssteorin och pröva dess giltighet, kommer jag att utgå från de fyra aspekter av interaktionsritualer som nämndes i anslutning till uppsatsens syfte.

## Första aspekten: Gemensamma måluppfyllelser

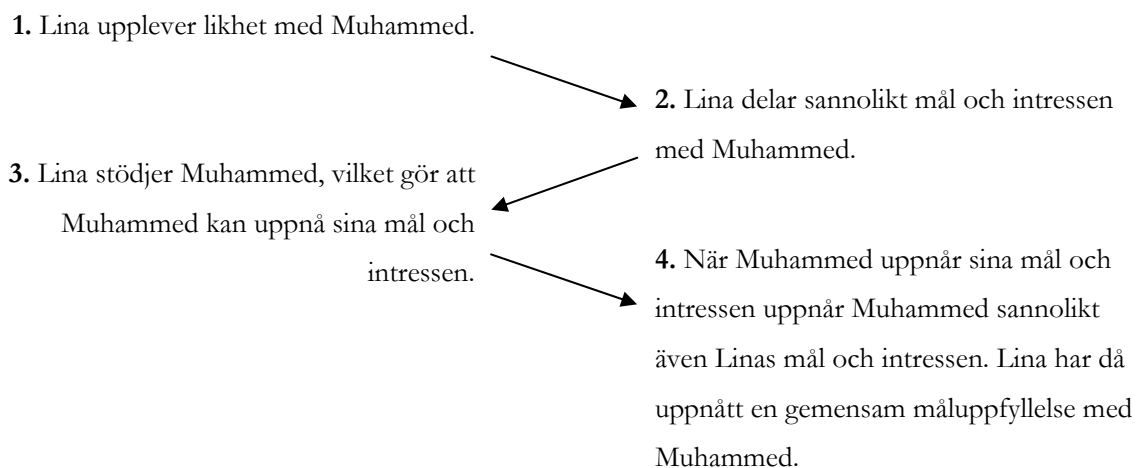
Den första aspekten av interaktionsritualer fokuserar på faktumet att individer som upplever likhet med varandra ger varandra stöd i sina interaktionsritualer. Att individer som upplever likhet ger varandra stöd, kan begripliggöras med hjälp av begreppet *gemensamma måluppfyllelser*.

Begreppet *gemensamma måluppfyllelser* förklaras enklast genom ett teoretiskt resonemang. En rimlig teoretisk utgångspunkt är att individer med liknande beskaffenhet har liknande målsättningar eftersom individers målsättningar beror av deras beskaffenhet. Utifrån denna utgångspunkt kan det antas att en individ kan uppfylla sina egna målsättningar om individen förmås att stödja andra liknande personer så att dessa andra personer kan uppfylla sina målsättningar. Individens egna målsättningar uppfylls när andra personer som liknar individen uppfyller sina målsättningar, eftersom individens målsättningar och de andra liknande personernas målsättningar är desamma. För att kortfattat referera till detta sätt som individen når sina målsättningar, kan det sägas att individen uppnår *gemensamma måluppfyllelser* när individen hjälper till att nå målsättningarna för andra personer som individen själv liknar.

Begreppet *gemensam måluppfyllelse* kan förtydligas genom ett hypotetiskt exempel. Låt säga att gymnasieeleven Lina – som är ny i sin klass – en dag före en av sina första lektioner börjar prata med klasskamraten Muhammed. Efter att Lina och Muhammed har samtalat en stund upplever Lina att hon liknar Muhammed på grund av att de delar ett intresse för att göra hiphopmusik och rapp. När Muhammed berättar att han funderar på att framföra en egen rapp vid ett spex senare under terminen, känner Lina att hon vill hjälpa till med att ge Muhammeds framträdande så bra förutsättningar som möjligt. Lina förmås att vilja stödja Muhammeds framträdande eftersom ett lyckat framträdande skulle kunna ge högre status åt egengjord rapp på hela skolan, och då skulle indirekt även Linas skicklighet i att göra egen rapp kunna öka hennes status. Med andra ord kan Lina, om hon stödjer Muhammeds framförande, uppnå en gemensam

måluppfyllelse som ger henne själv högre status. Genom detta hypotetiska exempel med gymnasieeleverna Lina och Muhammed är det därmed möjligt att illustrera begreppet *gemensam måluppfyllelse*.

De olika delstegen i det hypotetiska exemplet ovan, med Linas och Muhammeds gemensamma måluppfyllelse, kan överskådas genom en schematisk beskrivning. En sådan schematisk beskrivning återfinns därför i figur 3, nedan.



Figur 3. Schematisk beskrivning av Linas och Muhammeds gemensamma måluppfyllelse.

Sammantaget kan begreppet *gemensam måluppfyllelse* förklara varför individer i interaktionsritualer stödjer andra som de upplever sig vara lika. Det kan antas att individer sannolikt delar mål med andra personer som de liknar, och således kan individer uppnå sina egna mål om de hjälper till med att uppnå mål åt andra personer som de liknar. Därmed leds individer att ge stöd åt andra personer som liknar dem själva, eftersom individerna på så vis kan uppnå gemensamma måluppfyllelser med dessa andra personer.

## Andra aspekten: Likhetens upprymdhet

Den andra aspekten av interaktionsritualer lägger fokus vid att individens upplevelser av likhet tycks ligga till grund för interaktionsritualers genererande av emotionell energi. I framförlliggande avsnitt kommer därför interaktionsritualers genererande av emotionell energi att begripliggöras genom begreppet *likhetens upprymdhet*. Begreppet *likhetens upprymdhet* utgör en utveckling av Durkheims (1912/2008) begrepp *kollektiv upprymdhet*.

Innebörden av, och orsaken till, *likhetens upprymdhet* kan förklaras genom en teoretisk diskussion. Innebörden av begreppet är kortfattat att individer som leds att genomföra en

interaktionsritual upplever sig vara alltmer lika varandra tills de når ett tillstånd av likhetens upprymdhet, då mycket starka positiva emotioner genomströmmar individerna. Orsaken till likhetens upprymdhet är att stora mängder emotionell energi innehas av individerna. *Emotionell energi* är – som nämntes i avsnittet om Collins teori – det begrepp som Collins (2004) använder för att beteckna ett emotionellt tillstånd av välmående, självförtroende och initiativrikhet. Det tycks finnas i huvudsak två källor till den emotionella energi som utgör likhetens upprymdhet, och dessa två källor kan enklast presenteras separat.

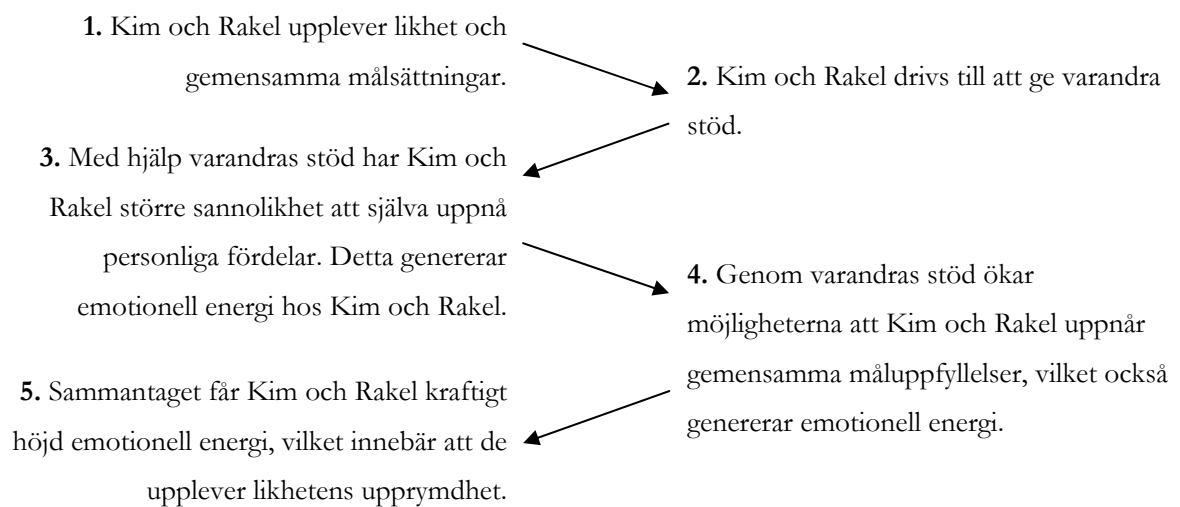
En första källa till den emotionella energi som genereras av framgångsrika interaktionsritualer, är det stöd som individer ger till varandra när de upplever likhet. Som visades med hjälp av begreppet *gemensamma måluppfyllelser*, kan individer förmås att stödja andra personer som liknar individerna själva, eftersom dessa andra personer då får det lättare att uppnå sina gemensamma mål med individerna. En källa till den emotionella energin, som upplevs av individerna som uppfattar sig likna varandra, är således detta stöd som individerna visar för varandra. Individernas stöd till varandra ger individerna större möjligheter att tillförskaffa sig personliga fördelar, vilket alstrar emotionell energi hos individerna och får individerna att uppleva välmående, självförtroende och initiativrikhet.

En andra källa till genererandet av emotionell energi är individernas möjligheter att uppnå gemensamma måluppfyllelser i sig. När individerna leds till att genomföra en interaktionsritual upplever de sig vara alltmer lika varandra, och då ökar även individernas möjligheter att uppnå gemensamma måluppfyllelser med varandra. Individernas möjligheter att nå gemensamma måluppfyllelser gör att dessa individer har större sannolikhet att få personliga fördelar, och således genererar också möjligheter till gemensamma måluppfyllelser emotionell energi.

Begreppet *likhetens upprymdhet* kan tydliggöras genom ett hypotetiskt exempel om ett samtal mellan två doktorander i religionsdidaktik. Låt säga att dessa två doktorander, vid namn Kim och Rakel, diskuterar sina pågående forskningsarbeten med varandra. Allteftersom deras samtal fortlöper upplever Kim och Rakel att de i stor grad liknar varandra genom att de båda anser att religionskunskap bör ges betydligt större utrymme i gymnasieskolans kursplaner. Kims forskning visar att gymnasieelever inte lär sig att kritiskt granska demoniserande framställningar av muslimer i media, och när Kim nämner detta förmås Rakel att uttrycka starkt stöd för Kims forskning. När Rakel sedan berättar att hennes egen forskning visar att gymnasieungdomar har mycket vaga uppfattningar om begreppen *islamofobi* och *antisemitism*, leds Kim till att visa mycket starkt stöd för Rakels forskning. Således får både Kim och Rakel starkt stöd av varandra för sina forskningsprojekt, samtidigt som de arbetar för den gemensamma målsättningen att gymnasieelever ska få mer och bättre undervisning i religionskunskap. Med hjälp av varandras

stöd har Kim och Rakel större sannolikhet att få personliga fördelar, och därför får Kim och Rakel höjd emotionell energi. Kim och Rakel får dessutom höjd emotionell energi på grund av sina ökade möjligheter att uppnå gemensamma måluppfyllelser med hjälp av varandra.

Sammantaget får således Kim och Rakel kraftigt höjd emotionell energi och de upplever likhetens upprymdhet. Detta hypotetiska exempel med Kim och Rakel kan därmed åskådliggöra hur begreppet *likhetens upprymdhet* kan användas för att beskriva utkomsten av en framgångsrik interaktionsritual. Genom den schematiska beskrivningen nedan i figur 4 ges en översiktlig bild av det hypotetiska exemplet med Kim och Rakel:



**Figur 4.** En schematisk beskrivning av Kims och Rakels interaktionsritual, som leder fram till likhetens upprymdhet.

Begreppet *likhetens upprymdhet* förklarar således varför upplevd likhet har betydelse för individers möjligheter att generera emotionell energi i sina interaktionsritualer. Interagerande individer som upplever likhet ger varandra stöd, får möjligheter att uppnå gemensamma måluppfyllelser och kan få personliga fördelar, och detta genererar emotionell energi. *Likhetens upprymdhet* betecknar individernas tillstånd när de upplever som mest likhet och genererar som mest emotionell energi.

### Tredje aspekten: En komplett beskrivning av likhetsteorin

I det närmast följande avsnittet kommer uppsatsens tredje aspekt av interaktionsritualer att diskuteras. Den tredje aspekten överskådar hela interaktionsritualer och efterfrågar en komplett beskrivning av likhetsteorin, som förklarar interaktionsritualer utifrån individers upplevelser av likhet. Således kommer en ingående beskrivning av likhetsteorins grunddrag att utvecklas i detta

avsnitt. Beskrivningen kommer synliggöra att likhetsteorin baseras på Collins (2004) teori om interaktionsritualer och beskrivningen kommer att visa hur likhetsteorin tillämpar begreppen *gemensam måluppfyllelse* och *likhetens upprymdhet*, som beskrevs i anslutning till uppsatsens första och andra aspekt av interaktionsritualer.

Likhetsteorin beskriver interaktionsritualer genom att dela upp varje interaktionsritual i nio delmoment som sker i en särskild ordning. Om något av de tidigare delmomenten inte kan förverkligas eller genomföras, menar likhetsteorin att den aktuella interaktionsritualen avbryts utan att lyckas nå de senare delmomenten, där de positiva effekterna genereras. Eftersom likhetsteorin är uppdelad i nio delmoment kan den enklast presenteras genom en schematisk beskrivning, såsom i figur 5 nedan. Till vänster visar figur 5 beskrivningar av interaktionsritualers delmoment enligt likhetsteorin, till höger visar figur 5 beskrivningar av de koncept i Collins (2004) teori som delmomenten motsvarar, och i mitten av figuren löper en numrering av de olika delmomenten som beskrivs.

Likhetsteorin		Collins teori
Minst två individer samlas fysiskt.	1.	Minst två individer samlas fysiskt.
Individerna upplever förhållandevis stark likhet inom gruppen i relation till utomstående.	2.	Individerna upplever att det finns tydliga avgränsningar mellan vilka som är med och vilka som står utanför gruppen.
På grund av att individerna upplever likhet med varandra, kan individerna uppnå gemensamma måluppfyllelser och få varandras stöd om de interagerar. Detta driver individerna till att genomföra en interaktionsritual.	3.	(Detta delmoment har ingen motsvarighet i Collins teori.)
När interaktionsritualen fortlöper leds individerna till att bli alltmer lika varandra, eftersom ökad upplevd likhet leder till mer ömsesidigt stöd och större möjligheter till indirekta måluppfyllelser.	4.	Individernas samspel faller naturligt in i en gemensam rytm, vilken får individernas beteende att bli alltmer synkroniserat.
På grund av att individerna blir mer och mer lika varandra, uppfattar de omvärlden ur ett alltmer likartat perspektiv. Detta leder till att individerna får lika uppmärksamhetsfokus och lika känslöstämningar.	5.	Individernas gemensamma samspelsrytm ger individerna ett gemensamt uppmärksamhetsfokus och gemensamma känslöstämningar.



<p>Som en konsekvens av individernas ömsesidiga stöd och deras möjligheter att nå gemensamma måluppfyllelser, har individerna möjligheter att få personliga fördelar. Således upplever individerna likhetens upprymdhet. Detta innebär att individerna får höjd emotionell energi, som bland annat kommer till uttryck genom ökat välmående, självförtroende och initiativrikhet.</p>	6.	<p>Individerna upplever kollektiv upprymdhet och får höjd emotionell energi. Den höjda emotionella energin kommer bland annat till uttryck genom ökat välmående, självförtroende och initiativrikhet.</p>
<p>Individerna upplever stark likhet och om individerna fortsätter att stödja varandra kan de nå gemensamma måluppfyllelser även efter att interaktionsritualen har genomförts. Därför förmås individerna att vara fortsatt stödjande och solidariska med varandra efter att interaktionsritualen har genomförts.</p>	7.	<p>Individerna upplever tillhörighet och solidaritet.</p>
<p>På grund av att individerna ömsesidigt har visat stöd för sina gemensamma målsättningar, har individerna i viss mån blivit övertygade av varandra om att deras målsättningar är moraliskt korrekta.</p>	8.	<p>Individerna upplever att de är moraliskt rättfärdiga när de företräder sin grupp.</p>
<p>Desto längre tid efter interaktionsritualen som individerna bevarar en upplevelse av likhet, desto längre tid kan individerna också få stöd av varandra och uppnå gemensamma måluppfyllelser. Därför skapar individerna symboler som påminner om individernas upplevelse av likhet med varandra.</p>	9.	<p>Individerna skapar symboler som representerar den gemensamma gruppen.</p>

**Figur 5. Schematisk beskrivning av likhetsteorin parallellt med Collins (2004) teori.**

Den schematiska beskrivningen ovan i figur 5 visar hur alla nio delmomenten i likhetsteorin är sammanlänkade. Beskrivningen i figur 5 tydliggör att delmomenten i likhetsteorin följer på varandra som en konsekvens av att individerna leds till att nå gemensamma måluppfyllelser, få personliga fördelar och generera emotionell energi. Således instämmer likhetsteorin i Collins

(2004) teori angående uppfattningen att individers handlingar styrs av en strävan efter emotionell energi.

Det bör uppmärksammas att den schematiska beskrivningen i 5 har tillgång till mer förklarande information om delmomenten i likhetsteorin än motsvarande koncept i Collins (2004) teori. Detta antyder att likhetsteorin kan bidra med mer ingående förklaringar av interaktionsritualer än vad Collins teori kan. Särskilt i beskrivningen av det tredje delmoment blir det tydligt att likhetsteorin inkluderar mer förklarande information än Collins teori, eftersom Collins teori helt saknar koncept som motsvarar tredje delmomentet i likhetsteorin. De vis som likhetsteorin kan bidra till förståelsen av interaktionsritualer kommer därför att diskuteras i ett separat avsnitt senare i uppsatsen, under rubriken "Likhetsteorins bidrag".

För att tydliggöra hur likhetsteorin kan tillämpas, är det i det närmaste lämpligt att använda likhetsteorin för att tolka en hypotetisk interaktionsritual. En sådan hypotetisk interaktionsritual kan utgå från den nyblivna svenska pensionären Ajla, som har valt att köpa en vinterbostad i Thailand.

En dag, när Ajla befinner sig på ett favoritcafé i Thailand, sätter sig en främmande äldre man vid ett närbeläget bord, i hennes fysiska närhet. Ajla hör att mannen pratar svenska i sin mobiltelefon och Ajla förstår att mannen är en svensk pensionär, som Ajla själva. Detta innebär att mannen sannolikt liknar Ajla relativt mycket i förhållande till det omgivande thailändska samhället. På grund av att Ajla och mannen är lika varandra kan de få stöd av varandra och uppnå gemensamma måluppfyllelser om de genomför en interaktionsritual. Ajlas upplevda likhet med mannen driver därför Ajla till att vilja inleda en interaktionsritual, och Ajla börjar således tala med mannen. Mannen presenterar sig själv som Thomas, och när även Thomas förstår att han liknar Ajla leds också han till att vilja fortsätta interaktionsritualen.

Desto mer likhet Ajla och Thomas upplever, desto större sannolikhet har de att få varandras stöd och uppnå gemensamma måluppfyllelser, och således förmås Ajla och Thomas att öka sin upplevda likhet med varandra. Ajlas och Thomas upplevelse av likhet stärks av att de båda berättar att de är mycket stolta över sina barn och barnbarn. Genom att Ajla och Thomas upplever att de liknar varandra allt mer, ser de också omvärlden ut ett liknande perspektiv. På grund av detta erfar Ajla och Thomas med tiden att de delar uppmärksamhetsfokus och känslöstämningar. Efter att Ajla och Thomas har interagerat en stund upplever de mycket stor likhet med varandra, vilket innebär att de båda har mycket goda möjligheter att få varandras stöd och uppnå gemensamma måluppfyllelser. Således upplever Ajla och Thomas likhetens upprymdhet. Detta innebär att Ajla och Thomas får höjd emotionell energi och känner välmående, självförtroende och initiativrikhet.

På grund av sin upplevda likhet med varandra och sina fortsatta möjligheter att kunna uppnå gemensamma måluppfyllelser, förmås Ajla och Thomas att vilja vara solidariska med varandra även efter att interaktionsritualen har slutförts. För att förlänga upplevelsen av likhet med varandra, leds Ajla och Thomas till att skapa gemensamma symboler som kan vidmakthålla minnet av deras likhet. Det visar sig att caféet där Ajlas och Thomas har genomfört sin första interaktionsritual kommer att utgöra en symbol för deras upplevda likhet. En sista effekt av interaktionsritualen är att Ajla och Thomas, genom sitt ömsesidiga stöd, har övertygat varandra om att deras gemensamma målsättningar är moraliskt korrekta.

Ovanstående hypotetiska interaktionsritual med Ajla och Thomas kan därmed åskådliggöra hela förloppet hos en interaktionsritual enligt likhetsteorin. I detta underavsnitt har en komplett beskrivning av likhetsteorin framställts, i enlighet med vad uppsatsens tredje aspekt av interaktionsritualer efterfrågar. Den tredje aspekten överblickar hela interaktionsritualer, och genom beskrivningen av likhetsteorin kan den tredje aspekten överskåda och förklara hela interaktionsritualer utifrån de deltagande individernas upplevda likhet.

## Fjärde aspekten: Prövning av likhetsteorin

Uppsatsens fjärde aspekt av interaktionsritualer är en kritisk aspekt som ställer sig frågande till om likhetsteorin stämmer överens med, och kan tillämpas på, empiriska studier. I följande avsnitt kommer därför likhetsteorin att prövas mot tidigare empirisk forskning. I mitt arbete inför uppsatsskrivandet, har jag prövat likhetsteorin mot ett flertal empiriska undersökningar (Dagaz, 2012; Erickson & Shultz, 1982; Lindgren, 1992; Neely et al., 2006; Sanchez, Chavez, Good & Wilton, 2011; Ussher, Kirsten, Butow & Sandoval, 2006; Westmaas & Silver, 2006), men av utrymmesskäl är det i detta underavsnitt enbart möjligt att presentera analyser av likhetsteorin på två studier. De två studier som har framträtt som mest relevanta är Lindgren (1992) och Erickson och Shultz (1982).

Tillämpningarna av likhetsteorin på såväl Lindgren (1992) som Erickson och Shultz (1982) kommer visa att likhetsteorin stämmer överens med empirin och kan förklara de empiriska resultaten, och jag anser att dessa tillämpningar kommer vara representativa för alla de studier som likhetsteorin har prövats mot. Alla utom en av de studier som likhetsteorin har prövats mot tycks nämligen underbygga likhetsteorins giltighet (Dagaz, 2012; Erickson & Shultz, 1982; Lindgren, 1992; Sanchez, Chavez, Good & Wilton, 2011; Ussher, Kirsten, Butow & Sandoval, 2006; Westmaas & Silver, 2006). Enbart Neely et al. (2006) har ett tveksamt förhållande till likhetsteorin, men då resultaten i denna studie är mycket motsägelsefulla anser jag att den bör

bortses från. Därmed kan analyserna av Lindgren (1992) och Erickson och Shultz (1982) antas företräda alla de empiriska studier som likhetsteorin har prövats mot.

Inledningsvis kan Lindgrens (1992) kvalitativa intervjustudie analyseras. Lindgren har intervjuat undersköterskor, sjuksköterskor och läkare, och enligt Lindgren visar hennes intervjuer att det finns en tydlig kontrast mellan undersköterskorna, som med lätthet interagerar framgångsrikt, och sjuksköterskorna, som tycks finna det svårare att interagera framgångsrikt.

Undersköterskorna – som Lindgren (1992) benämner *flickorna* – framställs som en grupp med starkt upplevd intern likhet, i vilken individerna trivs bra och ger varandra stort stöd. Lindgren gör flera explicita kopplingar mellan flickornas likhet och deras framgångsrika interaktioner:

”Flickorna ansamlas i klinikens ’bas’ och känner igen varandra direkt för att de är så lika. Likheten leder till att de identifierar sig med varandra och får bekräftelse på att vad de representerar, tycker om och tänker är som sig bör. De känner att de har kommit rätt, att de hittat sin nisch, och de stannar kvar och trivs.” (Lindgren, 1992, s. 20)

”Regelrätta samtalsämnen på flickornas bakgrundsscen är sådana som poängterar deras likheter och styrker deras självkänsla både i arbetet och i familjen - kanske framför allt i familjen.” (Lindgren, 1992, s. 58)

I motsats till flickorna beskrivs sjuksköterskorna – eller *systrarna*, som Lindgren (1992) kallar dem – som mycket olika varandra och ofta oförmögna att genomföra framgångsrika interaktioner. Lindgren menar att systrarna är så olika varandra att de vanligtvis delar upp sig i mindre grupper av relativt lika individer, och sedan konkurrerar dessa grupper med varandra:

”Systrarnas mellanskiktvärld med dess heterogena karaktär ger upphov till informella klickbildningar. De som är lika dras till varandra och söker varandras stöd. Det blir ofta klara motsättningar på den formella arenan och dessa konflikter diskuteras sedan internt i framförallt två läger.” (Lindgren, 1992, s. 44)

Med hjälp av likhetsteorin kan resultaten i Lindgrens (1992) studie analyseras och förklaras. Flickorna, som upplever stor likhet med varandra och delar målsättningar, kan enligt likhetsteorin uppnå sina gemensamma målsättningar om de ger varandra stöd. Således har flickorna både möjligheter att uppnå sina mål och möjligheter att få varandras stöd när de genomför interaktionsritualer tillsammans. Detta leder flickorna till att genomföra interaktionsritualer med

varandra. I sina interaktionsritualer förmås flickorna att öka sin upplevelse av likhet ytterligare, eftersom en ökad upplevelse av likhet gör det möjligt för flickorna att få mer stöd och uppnå fler gemensamma målsättningar. Med hjälp av deras interaktionsritualer får flickorna en mycket hög grad av upplevd likhet. Flickorna upplever därmed likhetens upprymdhet och genererar emotionell energi, eftersom flickornas starka upplevelse av likhet gör att flickorna har goda chanser att få varandras stöd och att uppnå gemensamma målsättningar.

På omvänt sätt kan likhetsteorin förklara systrarnas problem med att genomföra interaktionsritualer. Då systrarna är olika varandra har de motstridiga målsättningar, och på grund av sina motstridiga målsättningar, leds systrarna till att konkurrera snarare än att stödja varandra. Systrarna uppnår enbart den grad av likhet som krävs för framgångsrika interaktionsritualer med ett fåtal andra systrar, och således bildas det olika mindre grupper av systrar som upplever likhet och kan genomföra framgångsrika interaktionsritualer internt.

Likhetsteorin tycks därför stämma mycket väl överens med, och kunna analysera, Lindgrens (1992) resultat. Utifrån likhetsteorin blir det begripligt varför flickorna, som upplever likhet, genomför mer framgångsrika interaktionsritualer än systrarna, som inte upplever likhet. Således bidrar likhetsteorin med möjliga förklaringar till Lindgrens resultat och ger en förståelse för sambandet mellan upplevd likhet och framgång i interaktionsritualer.

Likhetsteorin kan som nämnts också analysera en studie av Erickson och Shultz (1982). Ericksons och Shultz observerar interaktioner mellan gymnasieelever och studievägledare, och Erickson och Shultz menar att de utifrån sina observationer kan dra slutsatser om faktorer som samvarierar med välfungerande interaktioner. Ericksons och Shultz' hävdar exempelvis att de undersökta individernas stöd till varandra korrelerar positivt med individernas upplevelse av *comembership*, det vill säga, med deras upplevelse av att ha lika identiteter:

”The implicit and explicit revelation of comembership during the interview provided a microsocial context for empathy and rapport.” (Erickson & Shultz, 1982, s. 41)

”Revelation of comembership provides a basis for special solidarity between the counselor and the student.” (Erickson & Shultz, 1982, s. 36)

Dessutom menar Erickson och Shultz (1982) att det finns ett samband mellan gymnasieelevers och studievägledares upplevelse av lika identiteter och graden av rytmisk synkroniseringen i deras interaktion. Erickson och Shultz uttrycker detta på följande vis:

”...it was clear that the most levels of greatest rhythmic instability (types III and IV) were found in those encounters in which the counselor and the student were from differing ethnic and racial backgrounds. The least severe type of arrhythmia (Type I) was found in those encounters in which the counselor and the student were similar in ethnic background.”  
(Erickson & Shultz, 1982, s. 115)

På samma vis som med Lindgrens (1992) studie, kan likhetsteorin tillämpas för att analysera Ericksons och Shultz' (1982) resultat. Erickson och Shultz påstår att upplevelsen av *comembership* – upplevelsen av lika identiteter – innebär att gymnasieelever och studievägledare ger varandra stöd. Enligt likhetsteorin innebär individers upplevelse av likhet att individerna drivs till att stödja varandra, eftersom individernas stöd till varandra ökar sannolikheten att individerna uppnår gemensamma måluppfyllelser. Likhets teorin menar således att gymnasieeleverna och studievägledarna sannolikt förmås att ge varandra mer stöd när de upplever sig ha lika identiteter, eftersom gymnasieeleverna och studievägledarna då har vissa möjligheter att uppnå gemensamma mål med varandra.

Utifrån likhetsteorin kan även gymnasieelevernas och studievägledarnas rytmiskt synkroniserade interaktioner tolkas som en konsekvens av en upplevelse av lika identiteter. Likhets teorin förmodar nämligen, som nämnts, att individer som upplever likhet med varandra har möjligheter att få varandras stöd och uppnå gemensamma målsättningar. Utifrån detta förmodande menar likhetsteorin att individerna har ännu större möjligheter att få varandras stöd och uppnå gemensamma målsättningar om de leds att likna varandra i ännu högre grad. Således hävdar likhetsteorin att individer drivs till att interagera på ett likartat sätt – med rytmisk synkronisering – för att detta ökar individernas upplevda likhet och därigenom stärker deras möjligheter att få varandras stöd och uppnå gemensamma målsättningar. Likhets teorin hävdar således att gymnasieeleverna och studievägledarna som upplever lika identiteter förmås att interagera med rytmisk synkronisering, eftersom detta ökar deras upplevelse av likhet ytterligare. Med en ökad upplevelse av likhet stärks gymnasieelevernas och studievägledarnas möjligheter att få varandras stöd och uppnå gemensamma måluppfyllelser.

Därmed tycks likhetsteorin kunna användas för att analysera och förklara resultatet av Ericksons och Shultz' (1982) studie. Det analytiska värdet av likhetsteorin framgår genom likhetsteorins förklaringar av sambanden mellan individernas upplevda likhet, individernas stöd till varandra och individernas rytmiska synkronisering.

Sammantaget fokuserar uppsatsens fjärde, granskande aspekten på prövandet av likhetsteorin mot empiriska material. Genom att i detta underavsnitt ha tillmötesgått den fjärde

aspekten, framkommer slutsatsen att likhetsteorin stämmer överens med, och kan generera förklarande analyser av, empiriska studier.

## Sammanfattning och uppfyllande av syftet

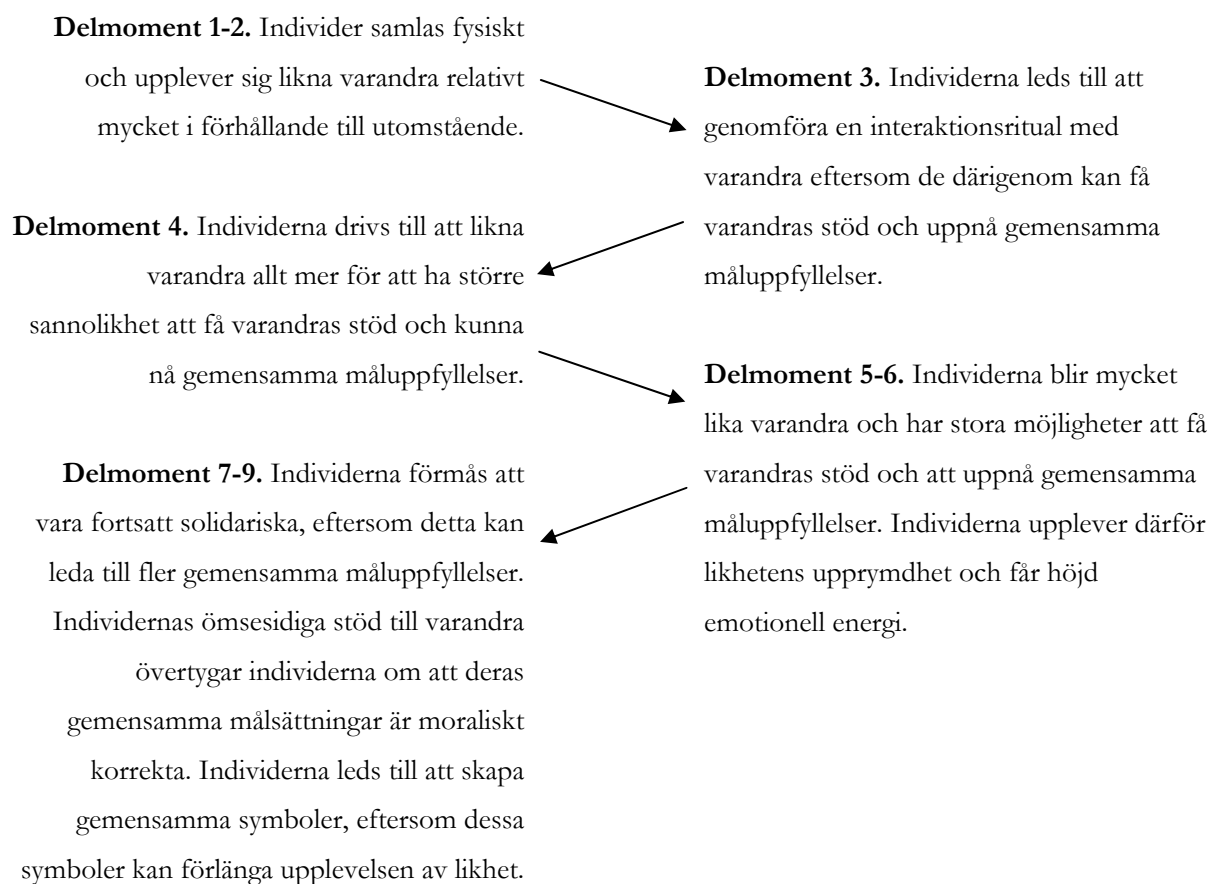
Det är nu möjligt att sammanfatta diskussionerna kring de fyra aspekterna av interaktionsritualer och därigenom utvärdera om uppsatsens syfte har blivit uppfyllt. Syftet med uppsatsen är att utifrån Collins (2004) teori utveckla grunddragen till en ny teori om interaktionsritualer som förklarar individers interaktionsritualer genom individernas upplevelser av likhet.

Inledningsvis kan en sammanfattning ges av diskussionen kring uppsatsens första aspekt av interaktionsritualer. Uppsatsens första aspekt av interaktionsritualer lade fokus vid att individer som upplever likhet ger varandra stöd i sina interaktionsritualer, och detta fenomen förklarades genom begreppet *gemensam måluppfyllelse*. I förtydligandet av begreppet *gemensam måluppfyllelse* framkom det att individer som upplever likhet med varandra har gemensamma mål och att individer som upplever likhet därmed kan uppnå sina gemensamma mål genom att stödja varandra. Fenomenet att individer som upplever likhet ger varandra stöd, förklarades således med att individer som upplever likhet förmås att stödja varandra i sina interaktionsritualer för att individerna därigenom kan nå gemensamma måluppfyllelser.

På liknande vis kan diskussionen kring uppsatsens andra aspekt av interaktionsritualer sammanfattas. Den andra aspekten av interaktionsritualer eftersökte en förklaring till varför interaktionsritualer genererar emotionell energi när de deltagande individerna upplever likhet, och i diskussionen förklarades detta fenomen med hjälp av begreppet *likhetens upprymdhet*. Diskussionen tog sitt avstamp i uppfattningen att individer som upplever likhet förmås att ge varandra stöd, eftersom de därigenom kan uppnå gemensamma måluppfyllelser. Individernas upplevelse av likhet förmår således individerna att ge varandra stöd, vilket leder till att individerna kan nå gemensamma måluppfyllelser och få personliga fördelar, vilket i sin tur genererar emotionell energi. Kortfattat förklarades det därför att individer som upplever likhet genererar emotionell energi i sina interaktionsritualer, på grund av att själva upplevelsen av likhet innebär att individerna kan få personliga fördelar.

Uppsatsens tredje aspekt överblickade hela interaktionsritualer och eftersökte en komplett beskrivning av likhetsteorin, som utgår från individers upplevda likhet. Den tredje aspekten tillmötesgicks således genom att likhetsteorin beskrevs. Det framgick att likhetsteorin baseras på Collins (2004) teori, att likhetsteorin tillämpar begreppen *gemensamma måluppfyllelser* och *likhetens upprymdhet* och att likhetsteorin beskriver händelseförloppet hos en framgångsrik interaktionsritual

med hjälp av nio delmoment. De nio delmomenten kan sammanfattas genom den schematiska beskrivningen i figur 6, nedan.



**Figur 6. Kortfattad schematisk beskrivning av likhetsteorin.**

Slutligen var uppsatsens fjärde aspekt en granskande aspekt, som sökte klarhet i om likhetsteorin stämmer överens med, och kan tillämpas på, empiriska studier. Genom att pröva likhetsteorin mot empiriska studier kunde slutligen den fjärde aspekten konstatera att likhetsteorin både stämmer överens med, och kan användas för att analysera, empiriska studier.

Därmed kan sammanfattningarna av de fyra aspekterna av interaktionsritualer visa att uppsatsens syfte har blivit uppfyllt. Genom diskussionerna kring de fyra aspekterna av interaktionsritualer har nämligen uppsatsen konstruerat grundragen till likhetsteorin, som baseras på Collins (2004) teori och förklarar interaktionsritualer utifrån individers upplevda likhet. Den nyutvecklade likhetsteorin tycks stämma överens med empiriska undersökningar.



## Likhetsteorins bidrag

Likhetsteorin kan på flera vis bidra till att utveckla förståelsen av interaktionsritualer. För det första kan likhetsteorin fylla luckor i Collins (2004) teori om interaktionsritualer, på så vis att likhetsteorin kan förklara orsakssamband som tidigare har varit dolda. För det andra kan likhetsteorin presentera alternativa förklaringar, som är mer övertygande än de förklaringar som Collins tidigare har framställt. Dessa bidrag från likhetsteorin kommer i det närmast framförhållande avsnittet att utvecklas och diskuteras.

## Likhetsteorin förklarar genererandet av emotionell energi

En tydlig lucka i Collins (2004) teori är att det saknas en förklaring till varför interaktionsritualer genererar emotionell energi. Collins menar att individer drivs till att genomföra interaktionsritualer på grund av sin strävan att få höjd emotionell energi, med Collins förklarar inte varför interaktionsritualer ger de deltagande individerna höjd emotionell energi. Collins tycks anse att människor är naturligt fallna att generera emotionell energi då de rycks med i varandras samspeletsrytmer och känslöstämningar, men detta i sig ger ingen förklaring till uppkomsten av den emotionella energin. Collins antagande om att människor har en fallenhet att generera emotionell energi genom gemensamma samspeletsrytmer och känslöstämningar, leder enbart till följdfrågan: Varför är människor fallna att generera emotionell energi på detta vis? Uppkomsten av emotionell energi i interaktionsritualer förblir således hölj i dunkel, trots Collins uppfattning att den emotionella energin beror på gemensamma samspeletsrytmer och känslöstämningar.

Likhetsteorin kan däremot fylla denna lucka i Collins teori, då likhetsteorin förklarar uppkomsten av emotionell energi i interaktionsritualer. Med hjälp av begreppet *likhetens upprymdhet* visar nämligen likhetsteorin att den emotionella energin som genereras i interaktionsritualer beror på de deltagande individernas stärkta möjligheter att få personliga fördelar. Likhetsteorin hävdar att individer upplever likhetens upprymdhet när de uppfattar sig vara mycket lika varandra och ger varandra mycket stort stöd för att kunna uppnå gemensamma måluppfyllelser. När individerna ger varandra stort stöd och har goda möjligheter att uppnå gemensamma måluppfyllelser, har individerna också stora chanser att få personliga fördelar, vilket genererar den emotionella energin. Således menar likhetsteorin att interaktionsritualer genererar emotionell energi för att interaktionsritualer ger individer en stark upplevelse av likhet som gör att individerna kan få personliga fördelar genom varandra.

## Likhetsteorin förklarar interaktionsritualers utformning

En annan lucka i Collins (2004) teori är att teorin inte förklarar varför interaktionsritualer har en särskild utformning. Denna lucka i Collins teori är nära relaterad till frågan om varför interaktionsritualer genererar emotionell energi, vilken diskuterades ovan. Enligt Collins finns det en typisk utformning av interaktionsritualer, då interaktionsritualer ska inkludera en fysisk ansamling av individer, avgränsningar från utomstående, ett gemensamt uppmärksamhetsfokus, gemensamma känslöstämningar och en gemensam samspelsrytm. Collins förklarar att interaktionsritualer är utformade på detta sätt för att generera emotionell energi, men han förklarar inte varför just denna utformning av interaktionsritualer genererar emotionell energi.

Likhetsteorin förklarar emellertid interaktionsritualers utformning. Enligt likhetsteorin följer interaktionsritualer en särskild utformning, med specifika delmoment, för att höja de deltagande individernas upplevelse av likhet och leda individerna fram mot likhetens upprymdhet. Enligt likhetsteorin utgör alla de nämnda komponenterna i Collins (2004) teori – en fysisk ansamling, avgränsningar från utomstående, ett gemensamt uppmärksamhetsfokus, gemensamma känslöstämningar och en gemensam samspelsrytm – enbart olika uttryck för individernas upplevelser av likhet med varandra. Varje delmoment i likhetsteorin är således inkluderat för att det bidrar till, eller är en konsekvens av, individernas upplevda likhet. Individerna utformar sina interaktionsritualer för att öka sin upplevelse av likhet, eftersom upplevelsen av likhet är central för individernas möjligheter att få varandras stöd, uppnå gemensamma måluppfyllelser och generera emotionell energi.

## Likhetsteorin förklarar när interaktionsritualer inleds

Collins (2004) menar att det enbart är individer som tillhör samma statusgrupper, som har tillgång till samma symboler, som vanligtvis inleder interaktionsritualer med varandra. Collins hävdar nämligen att enbart individer från samma statusgrupper, med samma symboler, har något som de kan samspela kring och bilda ett gemensamt uppmärksamhetsfokus på. Min personliga erfarenhet är emellertid att även individer från de mest skilda statusgrupper alltid har någon typ av gemensamma symboler som de kan samspela kring. En sociolog från Sverige och en kaffeodlare från Colombia har till exempel – troligtvis – möjligheten att samspela om sina upplevelser av det senaste världsmästerskapet i fotboll. Således är det min uppfattning att individers inledande av interaktionsritualer inte beror på om individerna *kan* inleda dem, utan det beror på om individerna *vill* inleda dem.

Likhets teorin kan förklara varför vissa individer, i vissa situationer, vill inleda interaktionsritualer med varandra, medan andra individer inte vill det. Likhets teorin menar nämligen att individer måste uppleva nog likhet för att ha gemensamma målsättningar, om individerna ska förmås att vilja genomföra en interaktionsritual. Individer har enbart intresse av att genomföra interaktionsritualer med andra personer som delar deras målsättningar, eftersom individerna endast genom interaktionsritualer med dessa personer kan få stöd och uppnå gemensamma måluppfyllelser. Denna motivbaserade förklaring till när individer inleder interaktionsritualer saknar motsvarighet i Collins (2004) teori, vilket framgår i figur 5, i beskrivningen av det tredje delmomentet i likhets teorin. Till skillnad från Collins teori menar likhets teorin att individer kan avböja att genomföra möjliga interaktionsritualer, om individerna inte upplever nog likhet för att ha intresse av dessa interaktionsritualer.

## Avslutning

### Undantag från likhetsteorin

Utifrån en uppmärksammas artikel av Tajfel och Turner (1979) framkommer två troliga undantag från likhetsteorin. I sin artikel menar Tajfel och Turner att individer stödjer andra personer som liknar individerna själva i fråga om gruppledmskap. Denna slutsats av Tajfel och Turner har mycket gemensamt med likhetsteorin, som ju hävdar att individer ger stöd åt andra personer som liknar individerna själva för att uppnå gemensamma måluppfyllelser. Tajfel och Turner antyder emellertid även ett par undantag där individer med lika gruppstillhörighet inte ger varandra stöd, och dessa undantag kan antas ha relevans även för likhetsteorin.

För det första menar Tajfel och Turner (1979) att det finns många exempel på lågstatusgrupper i vilka individer inte är positivt inställda till varandra. Med andra ord antyder Tajfel och Turner att individer med lika medlemskap i en lågstatusgrupp inte önskar att stödja varandra. Detta innebär att det sannolikt existerar ett undantag från likhetsteorins antagande om att individer som upplever likhet vill ge varandra stöd. Likhetsteorins förmodande om att individer som upplever likhet vill ge varandra stöd, är troligtvis inte korrekt när individerna upplever likhet genom ett medlemskap eller ett attribut som är stigmatiserat. Exempelvis är det osannolikt att barn som utsätts för mobbning eftersträvar interaktionsritualer med varandra, eftersom det upplevs vara skambelagt och stigmatiserat att bli utsatt för mobbning.

Dessutom menar Tajfel och Turner (1979) att individer som liknar varandra genom att eftersträva samma begränsade resurser på samma plats, riskerar att hamna i en konkurrenssituation, där individerna tävlar snarare än ger varandra stöd. Detta antyder ytterligare ett undantag från likhetsteorin. Likhetsteorins antagande om att individer som upplever likhet ger varandra stöd, är sannolikt inte korrekt för de individer som upplever likhet genom att eftersträva samma begränsade resurser. Detta undantag från likhetsteorin kan exemplifieras med en situation där två arbetskollegor ansöker om samma befordran. Dessa arbetskollegor, som upplever likhet genom sina ansökningar, ger sannolikt inte varandra stöd eftersom de konkurrerar om befordran.

### Olika kategorier av likhet har olika relevans

Likhetsteorin menar att individens upplevelser av likhet är avgörande för individens eventuella genomförande av en interaktionsritual. Emellertid menar inte likhetsteorin att alla upplevelser av

likhet har samma relevans för genomförandet av en interaktionsritual. En likhetsupplevelse av att stödja samma ishockeylag har sannolikt större relevans än en likhetsupplevelse av att ha samma skostorlek för de åskådare som kan genomföra en interaktionsritual på läktaren under en ishockeymatch. En viktig fråga när interaktionsritualer tolkas genom likhetsteorin är således vilka kategorier av upplevd likhet som har störst relevans för genomförandet av interaktionsritualer i olika kontexter.

Turner, Oakes, Haslam och McGarty (1994) menar att det finns ett antal faktorer som avgör när olika kategorier av upplevd likhet uppfattas av en individ. Enligt Turner et al. upplever en individ likhet med en annan person då individen tillsammans med den andra personen kan särskilja sig från utomstående, och således är det mer troligt att en individ upplever likhet med en annan person när individens föreställda referensramar vidgas. Exempelvis kan en värmlänning uppfatta mycket få kategorier av likhet med en annan värmlänning när de först möts i Värmland, men när dessa två värmlänningar senare möts i Bangladesh kan ett stort antal kategorier av likhet upplevas. Turner et al. menar vidare att en individs tidigare föreställningar och erfarenheter inverkar på de kategorier av likhet som individen uppfattar. Slutligen hävdar Turner et al. att en individs värderingar, intressen och behov har avgörande betydelse för vilka kategorier av likhet som individen väljer att betona.

Utifrån Turner et al. (1994) framgår således vissa allmänna resonemang kring hur individer uppfattar olika kategorier av upplevd likhet i olika kontexter. Dessa resonemang kring hur individer uppfattar olika kategorier av likhet kan emellertid inte på egen hand ge klarhet i vilka kategorier av upplevd likhet som har relevans för genomförandet av interaktionsritualer. Enbart för att en individ uppfattar en viss kategori av likhet med en annan person är det nämligen inte säkert att individen bedömer denna kategori av likhet som ett relevant skäl till att inleda en interaktionsritual.

För att en individ ska bedöma en kategori av upplevd likhet som relevant för genomförandet av en interaktionsritual krävs det att kategorin av upplevd likhet antyder att individen och individens motpart i någon grad delar målsättningar. Kravet på att individer delar målsättningar för att kunna genomföra interaktionsritualer utgår från uppsatsens tidigare diskussion kring den första aspekten av interaktionsritualer. Endast om individer liknar varandra på ett sådant sätt att de delar målsättningar är det möjligt för individerna att uppnå gemensamma måluppfyllelser genom att ge varandra stöd. Således kan resonemangen hos Turner et al. (1994) förklara vilka kategorier av upplevd likhet som en individ uppfattar, men av dessa kategorier är det enbart de som antyder gemensamma målsättningar som är relevanta för ett eventuellt genomförande av en interaktionsritual.

## Förslag på ytterligare forskning

För att utveckla och förbättra de redan etablerade sociologiska teorierna, anser jag att fler forskare bör eftersträva att utveckla dessa etablerade teorier genom nya, teorigenererande studier. En lämplig utgångspunkt för nya teorigenererande studier är den metod som Swedberg (2011) beskriver, eftersom Swedbergs metod tycks vara en av få som diskuterar den fria teoretiserande fasen i teorigenererande arbeten. Swedberg hävdar att all teoriskapande forskning måste baseras på en teoretiserande fas som är styrd av forskarens kreativitet, observationer och abduktiva gissningar. Med hjälp av Swedbergs synsätt förmodar jag att fler forskare kan frigöra sig från gamla tankebanor och tillåta sig själva att skapa nya teoretiska bidrag.

Ett relevant forskningsspår för ny teorigenererande forskning antyds av Eriksson (2007), som menar att tidigare sociologisk forskning till stor del har fokuserat på konflikter och bortsett från de konstruktiva aspekterna av social interaktion som håller människor samman. På samma vis som likhetsteorin uppenbarar att upplevd likhet mellan individer skapar sammanhållning, kan det därmed vara intressant med ytterligare ny forskning som framhäver aspekter av social interaktion som ökar sammanhållningen mellan individer.

I anslutning till föreliggande uppsats bör det vara prioriterat att bedriva forskning som utvärderar giltigheten och korrektheten i likhetsteorin. Om likhetsteorin visar sig innehålla mindre felaktigheter kan den modifieras och utvecklas genom att Swedbergs (2011) metod tillämpas för att generera ytterligare ny teori. Med hjälp av mer ny teori som baseras på empiriska resultat kan likhetsteorin bli alltmer tillförlitlig och tillämpbar.

## Hur generaliserbar är likhetsteorin?

Avslutningsvis är det relevant att diskutera hur generaliserbar likhetsteorin är för interaktioner inom olika kontexter. Både jag själv och alla de empiriska studier jag har läst inom ramarna för arbetet med föreliggande uppsats, har sitt ursprung i likartade moderna eller senmoderna västerländska samhällen. Således är frågan om uppsatsens resultat – likhetsteorin – även kan tillämpas för att förstå social interaktion inom kontexter som tydligt skiljer sig från samtida västerländska samhällen.

I relation till frågan om teoriers generaliserbarhet framställer Connell (2007) mycket intressanta fakta och resonemang. Enligt Connell har både många gamla och samtida sociologer gjort sig skyldiga till att lättvindigt formulera teorier som antas kunna tillämpas universellt i mänsklighetens alla historiska och kulturella kontexter. Connell menar att det stora flertalet av

världens framstående sociologer har varit vita män som levt i *metropolen* – i urbana centrum i rika delar av den kapitalistiska världen – och enligt Connell har dessa framstående sociologer bortsett från sina egna förförståelser när de har formulerat sina teorier. Utifrån det Connell skriver, är det således rimligt att vara försiktig med att hävda en bred generaliserbarhet för likhetsteorin.

För att undersöka i vilken grad likhetsteorin kan generaliseras, måste forskare med andra bakgrunder än min egen genomföra undersökningar för att pröva likhetsteorin. Jag är en vit heterosexuell man, jag har ingen funktionsnedsättning eller någon allvarlig sjukdom, jag är konfessionslöst troende kristen och jag lever i en medelklassmiljö i det västerländska Sverige, och de andra forskare som eventuellt kommer pröva likhetsteorin bör således inte dela flertalet av dessa identitetsattribut. Enbart om ett flertal forskare från tydligt skilda bakgrunder bekräftar att de finner likhetsteorin tillämpbar och korrekt, kan nämligen teorin antas ha bred generaliserbarhet.

## Referenser

- Berdahl, J. (2007). Harassment Based on Sex: Protecting Social Status in the Context of Gender Hierarchy. *Academy of Management Review*, 32, 641-658.
- Chartrand, T., & Bargh, J. (1999). The Chameleon Effect: The Perception-Behavior Link and Social Interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 893-910.
- Cheng, C., & Chartrand, T. (2003). Self-Monitoring Without Awareness: Using Mimicry as a Nonconscious Affiliation Strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 1170-1179.
- Clark, R. D., & Maass, A. (1988). The Role of Social Categorization and Perceived Source Credibility in Minority Influence. *European Journal of Social Psychology*, 18, 381-394.
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. New Jersey: Princeton University Press.
- Collins, R., & Sanderson, S. K. (2009). *Conflict Sociology: A Sociological Classic Updated*. Boulder: Paradigm Publishers. (*Conflict Sociology* av R. Collins publicerades 1975).
- Connell, R. (2007). *Southern Theory: The Global Dynamics of Knowledge in Social Science*. Cambridge: Polity.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Los Angeles: Sage.
- Dagaz, M. (2012). Learning from the Band: Trust, Acceptance, and Self-Confidence. *Journal of Contemporary Ethnography*, 41, 432-461.
- Durkheim, E. (2008). *The Elementary Forms of Religious Life* (C. Cosman, övers.). Oxford: Oxford University Press. (Originalarbete publicerat 1912).
- Erickson, F., & Shultz, J. (1982). *The Counselor as Gatekeeper: Social Interaction in Interviews*. New York: Academic Press.



Eriksson, B. (2007). *Social interaktion: Flöden – positioner – värden*. Malmö: Liber.

Feldman, P., Ullman, J., & Dunkel-Schetter, C. (1998). Women's Reactions to Rape Victims: Motivational Processes Associated with Blame and Social Support. *Journal of Applied Social Psychology, 28*, 469-503.

Flashman, J., & Gambetta, D. (2014). Thick as Thieves: Homophily and Trust among Deviants. *Rationality and Society, 26*, 3-45.

Guégen, N., & Martin, A. (2009). Incidental Similarity Facilitates Behavioral Mimicry. *Social Psychology, 40*, (2), 88-92.

Hatfield, E., Cacioppo, J., & Rapson, R. (1993). Emotional Contagion. *Current Directions in Psychological Sciences, 2*, 96-99.

Heider, A., & Warner, R. (2010). Bodies in Sync: Interaction Ritual Theory Applied to Sacred Harp Singing. *Sociology of Religion, 71*, 76-97.

Hunt, C., & Gonsalkorale, K. (2014). Who Cares What She Thinks, What Does He Say? Links between Masculinity, In-Group Bonding and Gender Harassment. *Sex Roles, 70*, 14-27.

LaFrance, M. (1979) Nonverbal Synchrony and Rapport: Analysis by the Cross-Lag Panel Technique. *Social Psychology Quarterly, 42*, 66-70.

Lakin, J., & Chartrand, T. (2003). Using Nonconscious Behavioral Mimicry to Create Affiliation and Rapport. *Psychological Science, 14*, 334-339.

Lakin, J., Jefferis, V., Cheng, C., & Chartrand, T. (2003). The Chameleon Effect as Social Glue: Evidence for the Evolutionary Significance of Nonconscious Mimicry. *Journal of Nonverbal Behavior, 27*, 145-162.

Lindgren, G. (1992). *Doktorer, systrar och flickor*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

- Maass, A., Cadinu, M., Guarnieri, G., & Grasselli, A. (2003). Sexual Harassment under Social Identity Threat: The Computer Harassment Paradigm. *Journal of Personality and Social Psychology, 85*, 853-870.
- Maloney, P. (2013). Online Networks and Emotional Energy. *Information, Communication and Society, 16*, 105-124.
- Montoya, R., Horton, R., & Kirchner, J. (2008). Is Actual Similarity Necessary for Attraction? A Meta-Analysis of Actual and Perceived Similarity. *Journal of Social and Personal Relationships, 25*, 889-922.
- Neely, L., Lakey, B., Cohen, J., Barry, R., Orehek, E., Abeare, C., & Mayer, W. (2006). Trait and Social Processes in the Link Between Social Support and Affect: An Experimental, Laboratory Investigation. *Journal of Personality, 74*, 1015-1046.
- Newcomb, T. (1956). The Prediction of Interpersonal Attraction. *American Psychologist, 11*, 575-586.
- Persson, A. (2012). *Ritualisering och sårbarhet: Ansikte mot ansikte med Goffmans perspektiv på social interaktion*. Malmö: Liber.
- Rossner, M. (2011). Emotions and Interaction Ritual: A Micro Analysis of Restorative Justice. *British Journal of Criminology, 51*, 95-119.
- Ruston, P. (1998). Genetic Similarity Theory and the Roots of Ethnic Conflict. *Journal of Social, Political and Economic Studies, 23*, 477-486.
- Sanchez, D., Chavez, G., Good, J., & Wilton, L. (2011). The Language of Acceptance: Spanish Proficiency and Perceived Intragroup Rejection Among Latinos. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 43*, 1019-1033.
- Shaver, K. (1970). Defensive Attribution: Effects of Severity and Relevance on the Responsibility Assigned for an Accident. *Journal of Personality and Social Psychology, 14*, 101-113.

- Stel, M., & Vonk, R. (2010). Mimicry in Social Interaction - Benefits for Mimickers, Mimickees, and Their Interaction. *British Journal of Psychology*, *101*, 311-323.
- Summers-Effler, E. (2002). The Micro Potential for Social Change: Emotion, Consciousness, and Social Movement Formation. *Sociological Theory*, *20*, 41-60.
- Swedberg, R. (2011). Theorizing in Sociology and Social Science: Turning to the Context of Discovery. *Theory and Society*, *41*, 1-40.
- Tajfel, H., & Turner, J. (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. I W. Austin & S. Worchel (Red.), *The Social Psychology of Intergroup Relations* (s. 33-47). Belmont: Wadsworth.
- Turner, J., Oakes, P., Haslam, A., & McGarthy, C. (1994). Self and Collective: Cognition and Social Context. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *20*, 454-463.
- Turner, J. (1975). Social Comparison and Social Identity: Some Prospects for Intergroup Behaviour. *European Journal of Social Psychology*, *5*, 5-34.
- Timmermans, S., & Tavory, I. (2012). Theory Construction in Qualitative Research: From Grounded Theory to Abductive Analysis. *Sociological Theory*, *30*, (3), 167-186.
- Ussher, J., Kirsten, L., Butow, P., & Sandoval, M. (2006). What Do Cancer Support Groups Provide Which Other Supportive Relationships Do Not? The Experience of Peer Support Groups for People with Cancer. *Social Science & Medicine*, *62*, 2565-2576.
- Westmaas, J., & Silver, R. (2006). The Role of Perceived Similarity in Supportive Responses to Victims of Negative Life Events. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *32*, 1537-1546.
- Wettergren, Å. (2009). Fun and Laughter: Culture Jamming and the Emotional Regime of Late Capitalism. *Journal of Social, Cultural and Political Protest*, *8*, 1-15.
- Yabar, Y., Johnston, L., Miles, L., & Peace, V. (2006). Implicit Behavioral Mimicry: Investigating the Impact of Group Membership. *Journal of Nonverbal Behavior*, *30*, 97-113.